

NÁRODNÁ RADA
OBČANOV SO ZDRAVOTNÝM
POSTIHNUTIOM V SR

Sociálna rehabilitácia

ako nástroj podpory

nezávislosti ľudí so zdravotným postihnutím

Informačná brožúra nielen pre občanov
so zdravotným postihnutím

Mgr. Michaela Hirčková

priateľstvo
pomoc
aktívny život
podpora
pochopenie

Namiesto úvodu

Sociálna rehabilitácia je dôležitým nástrojom pomoci pri začleňovaní sa človeka so zdravotným postihnutím do každodenných činností v spoločnosti. Jednými zo subjektov, ktoré v rámci svojich stanovených cieľov a poslaní vykonávajú aktivity sociálnej rehabilitácie je neziskový sektor.

Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR (ďalej len NROZP v SR) je organizáciou spájajúcou takéto združenia. Jej poslaním je usilovať sa o zvyšovanie kvality sociálnych služieb vykonávaných v rámci sociálnej rehabilitácie.

V roku 2008 NROZP v SR realizovala projekt „Sociálna rehabilitácia kapacít potrebných pre nezávislý život občanov so zdravotným postihnutím“ (podporovaného z MPSVaR). Hlavnými cieľmi tohto projektu bolo poskytovanie sociálnej rehabilitácie pre rozličné druhy zdravotných postihnutí a propagácia sociálnej rehabilitácie poskytovanej členskými organizáciami NROZP v SR.

Na základe vlastných skúseností z poskytovania sociálnej rehabilitácie, predovšetkým pre osoby s chronickými zdravotnými postihnutiami v 8 regiónoch na Slovensku a skúsenosti niektorých členských organizácií, NROZP v SR vypracovala krátku informačnú brožúru, ktorej obsah sa skladá z odpovedí na najzákladnejšie otázky

týkajúce sa sociálnej rehabilitácie. Jej cieľom je podať stručný prehľad o sociálnej rehabilitácii ako nástroja podpory nezávislosti osôb so zdravotným postihnutím.

Podkladmi pre jej vypracovanie boli zákon o sociálnych službách, odborná literatúra agendy zdravotného postihnutia, skúsenosti organizácií občanov so zdravotným postihnutím nachádzajúce sa na internetových stránkach a praktické skúsenosti pri vykonávaní sociálnej rehabilitácie.

Mgr. Michaela Hirčková
Autorka publikácie

Čo je to sociálna rehabilitácia?

Sociálna rehabilitácia je súbor rôznorodých činností potrebných pre nácvik zručností nevyhnutných pre bežné fungovanie človeka so zdravotným postihnutím v spoločnosti.

Cieľom sociálnej rehabilitácie je prispôsobiť každodenný život človeka so zdravotným postihnutím tak, aby mohol samostatne a nezávisle fungovať v rodine, na pracovisku, venovať sa akýmkoľvek voľno časovým a iným aktivity.

Sociálna rehabilitácia má široký záber, spája sa s ňou všetko čo človek so zdravotným postihnutím potrebuje k začleneniu do bežného života. Spočíva v znova objavovaní stratených alebo nájdení nových spôsobov riešenia situácií v živote, na pracovisku a v ostatných oblastiach života. Je súčasťou poskytovania sociálnych služieb.

Človek so zdravotným postihnutím si prostredníctvom sociálnej rehabilitácie osvojuje zručnosti a schopnosti potrebné pre jeho ďalšie fungovanie v spoločnosti. Takýto nácvik nemusí vždy prebiehať iba pod dohľadom špecializovaného sociálneho pracovníka. Pomáha mu taktiež najbližšie

okolie, ako sú príbuzní a známi.

Zámerom sociálnej rehabilitácie je maximálne podporiť nezávislosť občanov so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) charakterizuje sociálnu rehabilitáciu ako súbor opatrení potrebných k zaradeniu alebo návratu osoby so zdravotným postihnutím do spoločnosti. Pri dosahovaní jej cieľov, ide o kombinované a koordinované využívanie lekárskych, sociálnych, vzdelávacích a ostatných prostriedkov.

Ako charakterizuje sociálnu rehabilitáciu zákon o sociálnych službách?

Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách

§ 21

Sociálna rehabilitácia

(1) Sociálna rehabilitácia je odborná činnosť na podporu samostatnosti, nezávislosti, sebestačnosti fyzickej osoby rozvojom a nácvikom zručností alebo aktivizovaním schopností a posilňovaním návykov pri sebaobsluhe, pri

úkonoch starostlivosti o domácnosť a pri základných sociálnych aktivitách.

(2) Ak je fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, sociálna rehabilitácia podľa odseku 1 je najmä nácvik používania pomôcky, nácvik prác v domácnosti, nácvik priestorovej orientácie a samostatného pohybu, výučba písania a čítania Braillovho písma a sociálna komunikácia.

Pre koho je sociálna rehabilitácia určená?

Sociálna rehabilitácia je určená pre osoby rôznych druhov zdravotného postihnutia. Poskytovanie výchovných a aktivačných prostriedkov

Kto je teda občan s ťažkým zdravotným postihnutím?

Osoba, ktorá má ťažké zdravotné postihnutie. Ťažké zdravotné postihnutie je znevýhodnenie, ktoré má osoba v dôsledku dlhodobých problémov vyplývajúcich z nepriaznivého zdravotného stavu. V porovnaní so zdravou osobou rovnakého veku, pohlavia a podobných životných podmienok nie je schopná prekonávať sama niektoré prekážky každodenného života. Upravuje ho zákon o peňažných príspevkoch

na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia (zákon č. 447/2008 Z. z.). Posudzovanie ťažkého zdravotného postihnutia je v kompetencií miestne príslušných Úradov práce sociálnych vecí a rodiny (resp. určenie ťažkého zdravotného postihnutia a z neho vyplývajúcich služieb napr. preukazu ŤZP, prepravnej služby, starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb a iné; vybavuje sa na odboroch posudkových činností na Úradoch práce podľa miesta bydliska).

Kto je občan so zdravotným postihnutím?

- Občan, ktorý má v dôsledku nepriaznivého zdravotného postihnutia pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (posudzuje sa miera invalidity). Posúdenie mieri invalidity sa určuje na príslušných pobočkách sociálnej poisťovne (v prípade, že je občan uznaný sociálnou poisťovňou za občana so zdravotným postihnutím, bude sa mu vyplácať za určitých podmienok tzv. invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok).
- Pokles vykonávať zárobkovú činnosť neznamená, že takýto človek nemôže pracovať, ale naopak. Občania so zdravotným postihnutím majú možnosť uplatňovať sa na trhu práce (štát vytvára tzv. aktívne a pasívne opatrenia trhu práce na podporu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím ako sú napríklad povinný podiel zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím zamestnávateľmi zamestnávajúcimi nad 20 zamestnancov, príspevky na zriadenie a prevádzkovania chránených dielní a pracovísk ako aj iné opatrenia).

- Občania so zdravotným postihnutím sa môžu (ale aj nemusia) uchádzať o zamestnanie evidenciu na Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny ako uchádzači o zamestnanie (na odboroch zamestnanosti nie odboroch kompenzácií). Na tieto opatrenia sa vzťahuje zákon o službách zamestnanosti (zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti).

Jeden človek môže byť určený aj za občana so zdravotným postihnutím aj za občana s ťažkým zdravotným postihnutím, alebo iba za občana s ťažkým zdravotným postihnutím, alebo občana so zdravotným postihnutím

Možnosti poskytovania sociálnej rehabilitácie

Pre účely presadzovania, chránenia a zabezpečenia základných práv osôb so zdravotným postihnutím na medzinárodnej úrovni definuje Dohovor OSN osoby so zdravotným postihnutím ako osoby s dlhodobými telesnými, mentálnymi, intelektuálnymi alebo zmyslovými postihnutiami, ktoré v súčinnosti s rôznymi prekážkami môžu brániť ich k plnému a účinnému začleneniu do života spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými.

Rozlišujeme 5 základných druhov zdravotných postihnutí a ich kombinácie. Ako je:

- Telesné postihnutie a z neho vyplývajúce rozličné telesné postihnutia (sú to ľudia, ktorí majú problémy napr. s chôdzou, s pohybom rúk, alebo majú ochrnuté celé telo), sú odkázaní na pomôcky ako je napr. Francúzka barla, invalidný vozík, madlá v kúpeľni, protišmykovú podlahu a iné pomôcky.
- Osoby so sluchovým postihnutím majú problémy so sluchom, alebo môžu byť úplne nepočujúci (niektorí majú problém aj s rozprávaním, ale nie je to pravidlo, že každý kto nepočuje tiež nemôže rozprávať). Komunikujú prostredníctvom posunkovej alebo znakovnej reči (niektorým stačí načúvací prístroj zastrčení v uchu).
- Čiastočne alebo úplne nevidiaci osoby, ktoré majú problémy najme s priestorovou orientáciu. Využívajú pomôcky ako je slepecká palička, Brailovo písmo, osobných asistentov, ktorí im môžu zabezpečovať napr. predčíteliskú službu, vodiacich psov, špeciálne lupy na čítanie, špeciálne upravené hovoriace mobilné telefóny a počítače.
- Osoby s mentálnym postihnutím majú znížené niektoré intelektuálne schopnosti, no sú jedinečné bytosti schopné za určitých podmienok pracovať a vykonávať svoje povolanie, učiť sa, samostatne a nezávisle žiť rovnako ako ostatní ľudia. (Osoby s mentálnym postihnutím nie sú totožné s osobami s psychickým zdravotným postihnutím, ktorí na rozdiel od nich majú intelekt na priemernej úrovni, ale majú iné problémy psychického

charakteru ako sú napr. depresie.)

- Osoby s chronickými zdravotnými postihnutiami (niekde sa označujú aj ako civilizačné zdravotné postihnutia) sú občania, ktorí v niektorých prípadoch čelia neviditeľným prekážkam podobne ako iní postihnutí ľudia. Neviditeľnosť postihnutia je spoločným znakom väčšiny ľudí s chronickým ochorením. Táto situácia spôsobuje nedostatočné porozumenie zo strany ostatných ľudí v spoločnosti a nedostatočnú podporu zo strany verejných orgánov (sú to napríklad tzv. diabetici, stomici, celiatici a iný).

Kombinácie týchto zdravotných postihnutí môžu byť rôznorodé, ako aj pociťovanie a vnímanie obmedzení (napr. nejakých fyzických, psychických a iných prekážok/problémov vyplývajúcich zo zdravotných postihnutí).

Aké sú ciele sociálnej rehabilitácie?

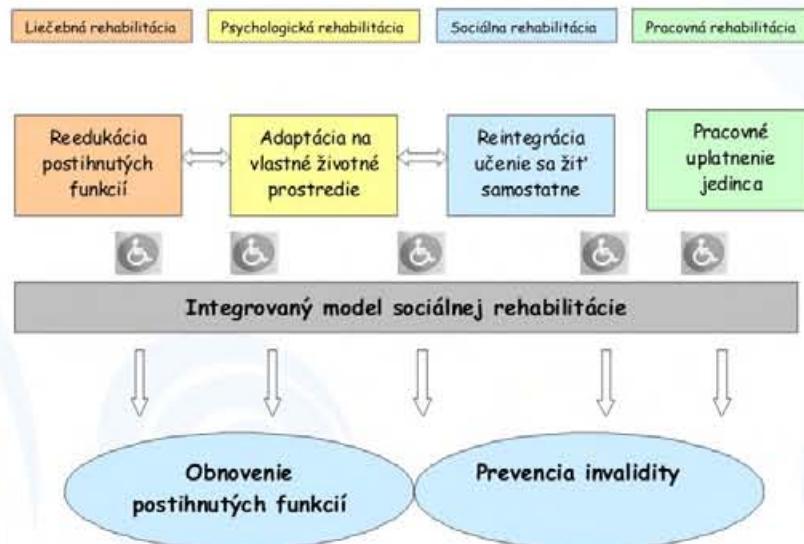
- Podporovať rozvoj a sebestačnosť človeka so zdravotným postihnutím a jeho návrat do vlastného domáceho prostredia.
- Obnovovať alebo zachovávať stratený životný štýl osôb so zdravotným postihnutím.
- Rozvíjať schopnosti užívateľov sociálnych služieb poskytovaných v rámci sociálnej rehabilitácie.
- Znižovať sociálne riziká osôb so zdravotným postihnutím, čiže

predchádzať vzniku nepriaznivým sociálnym situáciám, sociálno-patologickým javom, ako je nezamestnanosť, osamelosť, nemožnosť prispôsobiť sa svojmu okoliu, sociálna odkázanosť na pomoc.

- Predchádzať zhoršovaniu zdravotného stavu osôb so zdravotným postihnutím, a usilovať sa o jeho zlepšovanie.
- Poskytovať výchovné a aktivačné prostriedky.
- Získať maximálne možné schopnosti pre bežný život.
- Podporovať nadvázovanie a zachovávanie sociálnych väzieb – s rodinou, spolupracovníkmi, priateľmi
- Podporovať pri hľadaní vhodného zamestnania a naučiť hospodáriť s finančnými prostriedkami.
- Podporovať zmysluplné trávenie voľného času.
- Podporovať k samostatnosti (starostlivosť o seba, bývanie, práca a vzdelanie).
- Podporovať zachovávanie čo najlepšieho zdravotného stavu
- Zlepšiť vlastné rodinné zázemie
- Využívať dostupné kompenzačné pomôcky

Poslaním sociálnej rehabilitácie je poskytovanie podpory pri získavaní čo najvyššej miery sebestačnosti a integrácie do spoločnosti prostredníctvom čo najrozsiahlejšieho informovania o možnostiach a aspektoch sociálnej rehabilitácie. Má slúžiť na zabránenie zhoršovania zdravotného stavu, zabezpečenie ekonomickej nezávislosti a vyvolaniu pozitívnych zmien v živote.

Model sociálnej rehabilitácie

Komplexný model sociálnej rehabilitácie v sebe zahŕňa zdravotné, vzdelávacie, pracovné, individuálno-psychologické i sociálne aspekty. Sociálna rehabilitácia je dôležitým aspektom pomoci človeku so zdravotným postihnutím rehabilitovať sa.

(Z lat. *re* = zновu, opäť, *habilitas* = spôsobilosť schopnosť)

Sociálna rehabilitácia plní aj ďalšie funkcie, ako je upevňovanie a rozvoj sebavedomia, rozvoj samostatnosti jedinca. Prostredníctvom sociálnej rehabilitácie má osoba so zdravotným postihnutím možnosť vytvárať si nové priateľstvá a sociálne kontakty, komunikovať a zdieľať podobné skúsenosti ľudí s rovnakým druhom zdravotného postihnutia.

„Sociálna rehabilitácia prebieha učením a precvičovaním si naučeného.“

Možnosti poskytovania sociálnej rehabilitácie

Možnosti poskytovania služieb sociálnej rehabilitácie sú veľmi rôznorodé. Závisia od druhu zdravotného postihnutia, no predovšetkým od individuálnych charakteristík osoby so zdravotným postihnutím. Preto je potrebné pred tým ako sa začne poskytovať sociálna rehabilitácia diagnostikovať, zistiť na rozvoj akých schopností človeka bude sociálna rehabilitácia zameraná.

Liečebná rehabilitácia

Liečba v pravom zmysle slova, zahŕňa liečebné, lekárskie postupy pre dosiahnutie stavu relatívneho zdravia. Je to napríklad operácia, užívanie liekov, fyzioterapia.

Vzdelávanie a pedagogická rehabilitácia

Je zameraná na vzdelávanie jedinca, výchovu a jeho prípravu na život. Realizuje sa predovšetkým prostredníctvom výchovno-vzdelávacieho procesu v

školských zariadeniach. Môže prebiehať prostredníctvom individuálnych vzdelávacích plánov. Vzdelávanie neprebieha iba v období prípravy na zamestnanie, ale počas celého života. (Celý život sa učíme napr. novým pracovným zručnostiam, absolvujeme kurzy, môžeme sa učiť cudzie jazyky, prípadne môžeme vo vyššom veku začať študovať univerzitu tretieho veku, bez ohľadu na prítomnosť zdravotného postihnutia.)

Zamestnávanie a pracovná rehabilitácia

Cieľom pracovnej rehabilitácie je zaradenie osoby so zdravotným postihnutím do pracovného procesu, tak aby mohol samostatne vykonávať úlohy vyplývajúce z jeho pracovnej náplne. Prostredníctvom sociálnej rehabilitácie si ľudia so zdravotným postihnutím osvojujú pracovné schopnosti, ktoré budú potrebovať pre výkon svojho povolania, s prihliadnutím na svoj vek, pracovné schopnosti a kvalifikáciu.

„Pracovná rehabilitácia sa poskytuje aj ako dávka úrazového poistenia, pre zamestnancov, ktorí utrpeli pracovný úraz a stali sa občanmi so zdravotným postihnutím. Pracovnú rehabilitáciu zabezpečuje Sociálna poisťovňa u zamestnávateľa, v zdravotníckom zariadení podľa osobitného predpisu alebo v inom odbornom zariadení na poskytovanie pracovnej rehabilitácie.“

Súčasťou pracovnej rehabilitácie je:

- zistenie schopnosti a zručnosti osôb so zdravotným postihnutím
 - profesijná príprava na výkon budúceho povolania
 - prieskum trhu s ohľadom na pracovné možnosti a schopnosti uchádzača o zamestnanie so zdravotným postihnutím
 - poradenstvo pre uchádzačov o zamestnanie
-
- pracovná asistencia

Centrum sociálnej a pracovnej rehabilitácie (CSPR)

Centrum pracovnej rehabilitácie je zariadenie, ktoré poskytuje pracovnú a sociálnu rehabilitáciu pre osoby so zdravotným postihnutím. Poskytuje odbornú pomoc prispôsobenú potrebám klientov pri uplatnení sa na trhu práce, s využitím ich pracovného potenciálu.

Poskytuje aj informačné služby pre zamestnávateľov, ktorí by mali záujem zamestnať osoby so zdravotným postihnutím.

U ľudí so zdravotným postihnutím, ktorí sú klientmi centra sa testuje ich zvyškový pracovný potenciál (diagnostikuje sa forma pracovnej rehabilitácie). Na základe takého hodnotenia sa určí konkrétny tréning, ako aj to, na rozvoj akých zručností a schopností bude zameraný, pracovná záťaž a motorika v konkrétnych pracovných úlohách.

Pracovná rehabilitácia tu prebieha aj vo forme zaškolovania na pracovné pozície, skúšobnej praxe, rekvalifikácie a sprostredkovanie podporných služieb počas zamestnania.

Ďalšie formy sociálnej rehabilitácie

Rehabilitácia je zameraná na čo najväčšie využívanie vnútorných schopností a vonkajších podmienok, tak aby ľudia so zdravotným postihnutím boli plne integrovaní do spoločnosti. Využívajú sa pri rôznorodé aktivity a činnosti a ďalšie formy rehabilitácie.

Psychologická rehabilitácia

Cieľom psychologickej rehabilitácie je zvládnutie záťažových situácií, ktoré

vznikajú v súvislosti so životom človeka so zdravotným postihnutím. Ľudia so zdravotným postihnutím sa v dôsledku obmedzení, ktoré majú stretávajú v bežných životných situáciách s rozličnými prekážkami. Prekonávanie takýchto prekážok nie je vždy a pre každého jednoduché, pôsobí na človeka stresujúco. Psychologická rehabilitácia je orientovaná na zvládanie nepriaznivých životných situácií, vytváraní pozitívneho pohľadu na seba samého a na svoje okolie. Dôležitou súčasťou procesu sociálnej rehabilitácie, ktorej cieľom je zaradenie človeka so zdravotným postihnutím do všetkých oblastí spoločenského života.

Metódy, ktoré sa využívajú pri psychologickej rehabilitácii sú napr. skupinová alebo individuálna terapia, psychologické tréningy komunikácie, nácviky asertívneho správania a iné. Ďalšími veľmi vhodnými formami terapií (liečby) je napr. arteterapia (liečba umením), hypoterapia (na liečebné účinky sa využíva vzťah medzi zvieratami – koňmi a človekom, obdobná je canisterapia, kde sa využíva vzťah psa a človeka), muzikoterapia (využitie pôsobenia hudby), pohybová terapia.

Kompenzačné mechanizmy zdravotného postihnutia

Kompenzačné mechanizmy slúžia na vyrovnanie určitých nedostatkov, nahradzujú stratenú funkciu, prípadne prekonávajú znevýhodnenie, prekážky vyplývajúce zo zdravotného postihnutia. Sú nevyhnutou súčasťou sociálnej rehabilitácie, do ktorej patrí napr. aj nácvik používania kompenzačných pomôcok.

Kompenzačné mechanizmy by mali pomôcť ľuďom so zdravotným postihnutím zaradovať sa do každodenných aktivít.

Znevýhodnenie, ktoré má osoba so zdravotným postihnutím v dôsledku svojho zdravotného postihnutia je podľa zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, sociálny dôsledok ťažkého zdravotného postihnutia. Sociálne dôsledky zdravotného postihnutia sa kompenzujú v oblasti mobility a orientácie, komunikácie,

zvýšených výdavkov a sebaobsluhy. Zjednodušene povedané, kompenzácie slúžia na odstraňovanie znevýhodnenia a prekážok, ktoré majú ľudia so zdravotným postihnutím v porovnaní so zdravými ľuďmi v porovnatelnej situácii.

Právna pomoc a ekonomické zabezpečenie ako dôležitá súčasť sociálnej rehabilitácie

Cieľom sociálnej rehabilitácie je pomôcť ľuďom so zdravotným postihnutím viesť samostatný život. Nezávislosť a samostatnosť závisí od ekonomických podmienok a právej istoty. Sociálna rehabilitácia, ako súbor rôznorodých odborných činností sa usilujú pomôcť ľuďom so zdravotným postihnutím aj v tejto oblasti.

„Sociálna rehabilitácia závisí vo veľkej miere od individuálnych faktorov a motivácie človeka so zdravotným postihnutím.“

Volný čas a volno-časová rehabilitácia

Volnočasové aktivity sú veľmi dobrým spôsobom ako podporovať samostatnosť a integráciu ľudí so zdravotným postihnutím do spoločnosti.

Občianske združenia spájajúce ľudí so zdravotným postihnutím organizujú v rámci poskytovania sociálnej rehabilitácie množstvo volnočasových aktivít pre svojich členov. Okrem rekondičných pobytov, na ktorých sa poskytujú rôzne formy sociálnej rehabilitácie sú to napr. športové aktivity, rozličné krúžky, festivaly, koncerty a množstvo iných. Ľudia so zdravotným postihnutím majú možnosť nadväzovať nové kontakty, zlepšovať si zručnosti a žiť plnohodnotný život.

Sociálna rehabilitácia poskytovaná takýmto spôsobom je veľmi obľúbeným a úspešným nástrojom začleňovania ľudí so zdravotným postihnutím do života.

Pre koho je sociálna rehabilitácia určená?

Sociálna rehabilitácia je nástrojom, ktorý sa využíva aj v súvislosti s integráciou do spoločnosti iných rizikových skupín – klientov sociálnej práce (napr. drogovo závislých, abstinujúcich alkoholikov a iné).

Sociálna rehabilitácia osôb so zdravotným postihnutím je zameraná pre ľudí všetkých druhov zdravotných postihnutí a ich kombinácií. Na základe toho o aký druh zdravotného postihnutia ide, je sociálna rehabilitácia bližšie špecializovaná pre osoby so zrakovým postihnutím, sluchovým postihnutím, telesným postihnutím, mentálnym postihnutím, psychickými postihnutiami a chronickými zdravotnými postihnutiami.

Viac informácií o konkrétnych formách sociálnej rehabilitácie poskytovanej pre jednotlivé druhy zdravotného postihnutia sú k dispozícii na internetovej stránke www.nrozp.sk v sekcií „Sociálna rehabilitácia“.

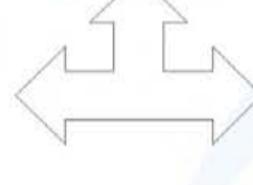
Pre poskytovanie sociálnej rehabilitácie je veľmi dôležitá vzájomná spolupráca medzi všetkými zainteresovanými subjektmi, ktorí vstupujú do procesu sociálnej rehabilitácie. Poskytovatelia sociálnej rehabilitácie môžu poskytovať kvalitné služby iba vtedy ak na to budú mať vytvorené vhodné podmienky, ktoré sú prepojené vo veľkej mieri na dostupné financie.

Aktéri sociálnej rehabilitácie

Prijemcovia služieb sociálnej rehabilitácie:
Ľudia so zdravotným postihnutím

Poskytovatelia sociálnej rehabilitácie:

- verejný poskytovateľ (napr. DSS zariadenia zriadené štátou obcou alebo VÚC)
- neverejný poskytovateľ (občianske združenia poskytujúce sociálnu rehabilitáciu, alebo

Platitelia sociálnej rehabilitácie

- Ministerstvo práce, soc. vecí a rodiny SR (Výnos)
- VÚC, obce
- Dotácie, granty EÚ, alebo ďalších súkromných subjektov
- Samotný prijemcovia sociálnej rehabilitácie

„Poskytovatelia sociálnych služieb by mali zdieľať spoločné hodnoty a ciele, mali by vzájomné spolupracovať.“

Kde sa môže sociálna rehabilitácia poskytovať?

Sociálna rehabilitácia je službou, pri ktorej osoba so zdravotným postihnutím nadobúda zručnosti, ktoré bude nevyhnutne potrebovať v samostatnom živote. Ľudia so zdravotným postihnutím získavajú potrebné návyky, nevyhnutné pre život.

Formy poskytovania sociálnej rehabilitácie sú ambulantné – keď človek so zdravotným postihnutím – klient dochádza do zariadenia kde sa mu takéto služby poskytujú. Sú to napr. zariadenia, kde sa poskytuje sociálne poradenstvo, osoby so zdravotným postihnutím tam môžu dochádzať a precvičovať si pracovné zručnosti na pracovisko, počítačové kurzy, kurzy sebaobhajoby.

Terénné – sociálny pracovník vychádza do terénu za klientom – osobou so zdravotným postihnutím do jeho prirozeného prostredia, napr. na miesto ich bydliska priamo domov.

Pobytové, alebo poskytovanie starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb. Poskytuje sa tu sociálna rehabilitácia v rámci celodennej starostlivosti o klienta.

?? Kde sa môže poskytovať sociálna rehabilitácia?

Podľa zákona o soc. službách sa sociálna rehabilitácia poskytuje:

V zariadeniach podporovaného bývania – kde sa poskytuje bývanie pre osobu schopnú viesť samostatný život, ktorá je však odkázaná na pomoc inej osobe.

V zariadeniach pre seniorov – poskytuje sa celoročná pobytová starostlivosť pre osoby ktoré dosiahli dôchodcovský vek.

Zariadeniach opatrovateľskej služby – poskytujú sa tu služby iba na určitý čas.

Rehabilitačné stredisko – poskytuje sa tu sociálna rehabilitácia v ambulantnej forme alebo pobytovej ale iba na určitý čas , poskytuje sa tu sociálne

poradenstvo aj pre osoby ktoré budú ďalej pomáhať osobám so zdravotným postihnutím, pre účel spolupráce pri sociálnej rehabilitácii.

Domovy sociálnych služieb – skratka DSS – špecializované zariadenia pre osoby, ktorých stupeň odkázanosti na pomoc inej osobe je veľmi vysoký. Sú odkázaní na pomoc inej osoby viac ako 8-12 hod. denne.

Denný stacionár – poskytuje sa tu sociálna rehabilitácia počas dňa, sociálne poradenstvo rodine pre účel spolupráce pri sociálnej rehabilitácii.

Služby sociálnej rehabilitácie sa môžu poskytovať:

- v zariadenia sociálnych služieb (zoznam zariadení nájdete na internetových stránkach VÚC, alebo sa môžete informovať na ÚPSVaR), poskytovateľmi môžu byť verejný poskytovateľ a neverejný poskytovateľ. Verejný poskytovatelia sú zriaďovanie obcou alebo VÚC. Neverejný poskytovatelia sú neziskové organizácie.
- Svojpomocné skupiny občanov so zdravotným postihnutím – tzv. občianske združenia občanov so zdravotným postihnutím. Združujú ľudí s podobnými problémami, zvyčajne s rovnakým druhom zdravotného postihnutia.
- v chránených dielňach, v domácom prostredí, škole v zamestnaní, kdekoľvek kde sa človek so zdravotným postihnutím musí začleniť do bežného prostredia.

Príklady niektorých služieb/druhov sociálnej rehabilitácie:

- Pracovná rehabilitácia – tvorba životopisov, nácvik pohoverov, vyhľadávanie pracovných príležitostí, prípadne rekvalifikácia.
- Sociálne a právne minimum – ako zriaďovač chránené pracovisko, ako sa zamestnať, ako si vybaviť príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia
- Kurzy autoškoly pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu, ktoré potrebujú manuálnu, alebo automatickú prevodovku.
- Jazykové kurzy pre osoby s obmedzenou schopnosťou učiť sa jazyky z dôvodu obmedzení vyplývajúcich zo zdravotného postihnutia, napr. osoby so zrakovým postihnutím sa poskytujú iné vyučovacie metódy, pomôcky a prístup ako pri výučbe jazykov osôb so sluchovým postihnutím.
- Kurzy prej pomoci. (Napr. ako poskytnúť pomoc pri epileptickom záchvate, astmatickom záchvate, ako pomoc diabetikovi a iné.)
- Programy relaxačných techník, ktoré sú určené pre zvládanie nepriaznivých sociálnych situácií.
- Športové a voľno časové aktivity pre osoby so zdravotným postihnutím

Formy poskytovania sociálnej rehabilitácie môžu byť aj prostredníctvom vytvárania sociálnych partnerstiev (umožňuje to nový zákon o sociálnych službách). Partnerstvá medzi úradmi, obcou, samosprávou a zástupcami komunity sú dobrým nástrojom vytvárania inovatívnych nástrojov a nových netradičných foriem riešenia nepriaznivých sociálnych situácií. Sú adresné, pretože vznikajú na základe vzájomnej komunikácie medzi všetkými zainteresovanými aktérmi sociálnej rehabilitácie. Ich d'alošou výhodou je, že sa môžu priamo vsetci dohodnúť, ako predchádzať riešeniu tzv. „o nás bez nás“, najst zdroje a vytvoriť podmienky na poskytovanie služieb sociálnej rehabilitácie. Sú formálne a vznikajú na základe zmluvy o partnerstve

Základné služby v rámci sociálnej rehabilitácie

- kontakt so spoločenským prostredím
- výchova, vzdelanie, aktivizačná činnosť
- sociálno-terapeutická činnosť
- upevňovanie schopností a zručností
- hygiena, strava, bežné úlohy

Rozsah poskytovania sociálnych služieb podľa zákona o sociálnych službách:

- Nácvik zručností pre starostlivosť o vlastnú osobu – nácvik starostlivosti o domácnosť, oblečenie, stravovanie, chod domácnosti, upratovanie, varenie.
- Rozvoj sebestačnosti pri obsluhe bežných zariadení a spotrebičov.
- Nácvik starostlivosti o iných napríklad starostlivosť o deti, prvá pomoc atď.
- Nácvik schopností potrebných k zariadeniu záležitostí na úrade, napríklad nácvik podpisu ľudí so zrakovým postihnutím alebo komunikácie s úradom.
- Nácvik priestorovej orientácie a samostatného pohybu.
- Poradenstvo týkajúce sa úprav v prostredí.
- Sprostredkovanie kontaktu so spoločenským prostredím.
- Nácvik správania sa v rozličných sociálnych situáciách.
- Nácvik bežných aj alternatívnych spôsobov komunikácie.
- Sprostredkovanie kontaktu a práca s informáciami.
- Nácvik upevňovania motorických, psychických a sociálnych zručností.
- Nácvik uplatňovania práv, oprávnených záujmov a zaobstarávania osobných záujmov.
- Využívanie dopravných prostriedkov.
- Informácie o kompenzačných pomôckach.
- Nácvik písania na stroji so všetkými rukami, nohami, protézami.
- Nácvik používania pomôcok pri obliekaní, obúvaní.
- Vyplňanie formulárov, podávanie žiadostí, podávanie odvolaní, hľadenie ďalšej pomoci, zdravotnej rehabilitácie, hľadanie ďalšej podpory, alternatívnej liečby – doplnkovej liečby.
- Poskytovanie druhov sociálnej rehabilitácie nie je obmedzené, závisí od potrieb konkrétneho človeka so zdravotným postihnutím.

Rodina a komunita ako dôležitá súčasť procesu sociálnej rehabilitácie

Potreba participácie na sociálnej rehabilitácii najbližšej rodiny, rodinných príslušníkov, s ktorými žijú je veľmi dôležitá. Rodinní príslušníci sa musia určitým spôsobom sociálne rehabilitovať na nové životné podmienky člena rodiny so zdravotným postihnutím. Naučiť sa napríklad nové formy komunikácie, používať kompenzačné pomôcky aby tak mohli pomáhať svojim príbuzným so zdravotným postihnutím.

Rodina je veľmi dôležitým sociálnym prostredím pri uskutočňovaní programov sociálnej rehabilitácie, pretože umožňuje osobám so zdravotným postihnutím lepšie sa začleniť do aktivít každodenného života. Na druhej strane však prítomnosť zdravotne postihnutého člena rodiny vyvoláva nátlak na celú rodinu.

?? Prečo sú rodina a blízky dôležitý pri vykonávaní sociálnej rehabilitácie:

- Rodina je dôležitá pre odstraňovanie a zmierňovanie psychických dôsledkov zdravotného postihnutia. Podporou od ostatných členov rodiny – pomoc a podpora zo strany manžela/manželky, súrodencov je pre človeka so zdravotným postihnutím veľmi dôležitá.
- Na druhej strane si aj ostatní členovia rodiny musia zvyknúť na nového člena rodiny so zdravotným postihnutím, čo niekedy býva najmä pre rodičov zdravotne postihnutého dieťaťa ťažkou skúškou.
- Človek so zdravotným postihnutím si musí zvyknúť, že bude potrebovať viac podpory a pomoci ako ostatní, že možno nebude môcť participovať, spolupracovať, pomáhať ako ostatní členovia rodiny a že bude, možno celkovo odkázaný na určitú formu pomoci, ako je napr. opatrovanie.

Komunita ľudí so zdravotným postihnutím a komunitná rehabilitácia

Komunita je skupina ľudí, ktorí žijú v určitom prostredí a aj napriek rozmanitosťiam a odlišnosťiam dokážu dosahovať vytýčené ciele. (Napr. susedstvo).

Cieľom komunitnej rehabilitácie je zabezpečiť, aby postihnuté osoby boli schopné maximalizovať svoje fyzické a mentálne schopnosti, mali prístup k pravidelným službám a príležitosťiam a dosiahli úplnú integráciu v rámci svojich komunit a spoločnosti.

Komunitná rehabilitácia sa zaoberá tým, že postihnutých ľudí učí novým zručnostiam a ako maximalizovať ich momentálne zručnosti a schopnosti, ako aj tým, že pomáha komunité pochopiť, že postihnutí ľudia môžu byť aktívnymi a rovnocennými členmi svojich komunit. Cieľom je zapojiť ľudí so zdravotným postihnutím do komunitného života - do komunity.

Pre účely komunitnej rehabilitácie sa zriaďujú komunitné centrá. Veľmi aktívnu úlohu pri tom zohráva práve samotný človek so zdravotným postihnutím, jeho rodina a okolie.

Do komunitnej rehabilitácie sú zahrnuté viaceré subjekty pre dosahovanie svojich cieľov, ktorým je jednak integrácia občanov so zdravotným postihnutím do spoločnosti prostredníctvom nejakých konkrétnych programov sociálnej rehabilitácie, ktoré sú súčasťou komunitných plánov.

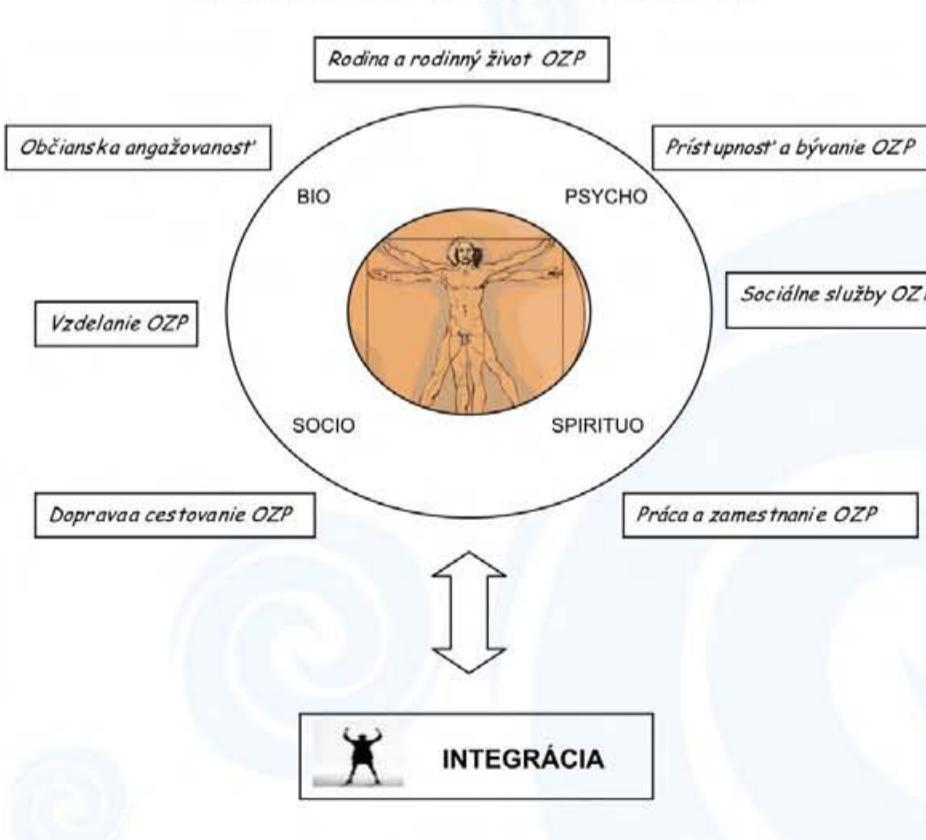
Spolupracujú na nich viaceré subjekty, čo svedčí o potrebe viacnásobného nazerania na sociálnu rehabilitáciu osôb so zdravotným postihnutím. To znamená, že ak majú byť programy sociálnej rehabilitácie úspešné a pomôcť človeku so zdravotným postihnutím zaradiť sa do spoločnosti, mali by na nich spolupracovať ľudia so zdravotným postihnutím, verejný a neziskový sektor.

Komunitná rehabilitácia je jednou z foriem sociálnej rehabilitácie. Proces sociálnej rehabilitácie prebieha v komunite a využíva jej zdroje (napr. susedské vzťahy).

Kréda podporu ľudí so zdravotným postihnutím

- Zdravotné postihnutie nie je problém.
- Zdravotné postihnutie nie je nedostatok, je to okolie, ktoré sa pozera na postihnutého ako na bezmocného.
- Nesnažte sa ho opraviť nie je pokazený, podporte ho, môže byť spoločnosti prospěšný svojím vlastným spôsobom.
Nepozerajte sa na neho ako na klienta, je váš spoluobčan, vnímajte ho ako suseda, uvedomte si, že nikto z vás nie celkom sebestačný.
Nesnažte sa meniť jeho spravenie, budte trpežlivý a načúvajte mu. To čo považujete za nevhodné môže byť jediný spôsob komunikácie s Vami (napr. veľmi hlučné rozprávanie osôb so sluchovým postihnutím).
- Nesnažte sa ho meniť, nemáte na to právo, pomôžte mu sa naučiť, čo chce vedieť.
- Neskrývajte svoju neistotu za profesionálny odstup. Budte človekom, ktorý počúva a nezbavuje ho zápasu v snahe všetko mu uľahčiť.
Neskúšajte na ňom teórie a stratégie, ale budte s ním, a keď to medzi vami nebude fungovať, berte to ako príležitosť k vzájomnému spoznaniu.
Nesnažte sa ho ovládať, ako človek má právo byť sám sebou. To čo možno považujete za nevhodné alebo manipulujuče z jeho strany je možno jediný spôsob ako môže mať kontrolu nad svojím životom.
- Nebudte voči nemu dobročinný, budte jeho partnerom, spojencom proti tým, ktorí ho využívajú pre svoj vlastný osobný dobrý pocit.
- Nesnažte sa byť jeho priateľom, snažte sa ho spoznať, potom sa možno staneť priateľmi.
Nepomáhajte mu pokiaľ to nerobíte pre svoj vlastný dobrý pocit. Najprv sa ho spýtajte či pomoc potrebuje. Dovoľte mu ukázať Vám ako mu môžete pomôcť.
Pranie žiť plnohodnotným životom nevyžaduje obdiv.
- Rešpektujte ho, pretože rešpekt predpokladá rovnoprávnosť.
- Nehovorte, neopravujte a nevedzte, ale počúvajte, podporujte a nasledujte.
Nepracujte na ňom, ale pracujte s ním.

Sociálna rehabilitácia ľudí so zdravotným postihnutím

Sociálna rehabilitácia nie je procesom, ktorý by pôsobil iba na úpravu jednej stránky života osôb so zdravotným postihnutím (napr. by sme našli zamestnanie pre osobu so zdravotným postihnutím, ale nevedel by sa do zamestnania dopraviť MHD). Dôležité je celkové pôsobenie na všetky aspekty života, pretože jej konečným cieľom je plné začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti, tak aby nedošlo k narušeniu biologickej (telesnej), psychickej, sociálnej (spoločenskej) a sprituálnej (duchovnej) stránky človeka, ale aby sa všetky tieto stránky sa čo najviac rozvíjali

Namiesto záveru

Informácie spracované v tejto publikácii majú informačný charakter. Slúžia na základnú orientáciu osôb so zdravotným postihnutím v splete poskytovania sociálnej rehabilitácie. Problémy, ktoré sme v rámci publikácie načrtli vyplývajú z najčastejších otázok samotných osôb so zdravotným postihnutím pri vykonávaní sociálnej rehabilitácie Národnou radou občanov so zdravotným postihnutím v SR. Ďalšie podrobnejšie informácie o konkrétnych nástrojoch sociálnej rehabilitácie pre jednotlivé druhy zdravotného postihnutia, ako aj kontakty na odborníkov pôsobiacich v danej oblasti sú uvedené na internetovej stránke www.nrozp.sk v sekcií: „Sociálna rehabilitácia.“

Realizátorom projektu je

**Národná rada občanov
so zdravotným postihnutím v SR**

Vajnorská 1, Bratislava 831 04

Mail: sekretariat@nrozp.sk

Web: www.nrozp.sk

Vydané v roku 2008

Text neprešiel jazykovou úpravou

Výrobne zabezpečil

RAVES

Realizované s finančnou podporou:

Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR